

## Souvislosti mezi škodou (ztrátou na výdělku) a nemocí z povolání

Zkoumání příčinné souvislosti mezi škodou (ztrátou na výdělku) a nemocí z povolání představuje hodnocení následků nemoci z povolání z hlediska, zda byla příčinou škody (zda by škoda bez nemoci z povolání vznikla tak, jak vznikla). Je možné přihlídnout jen k těm skutečnostem, které existovaly v době vzniku škody, neboť jediné tyto skutečnosti mohly být příčinou vzniku škody; to platí i o skutečnostech, které mohly kauzální vztah mezi nemocí z povolání jako příčinou a škodou jako následkem přerušit a tímto způsobem vyloučit vznik odpovědnosti za škodu při nemocech z povolání.

Zkoumání příčinné souvislosti mezi škodou (ztrátou na výdělku) a nemocí z povolání představuje hodnocení následků nemoci z povolání z hlediska, zda byla příčinou škody (zda by škoda bez nemoci z povolání vznikla tak, jak vznikla). Je možné přihlídnout jen k těm skutečnostem, které existovaly v době vzniku škody, neboť jediné tyto skutečnosti mohly být příčinou vzniku škody; to platí i o skutečnostech, které mohly kauzální vztah mezi nemocí z povolání jako příčinou a škodou jako následkem přerušit a tímto způsobem vyloučit vznik odpovědnosti za škodu při nemocech z povolání. Jestliže všechny předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu byly splněny, nemohou být skutečnosti, které nastaly v pozdější době, důvodem zániku odpovědnostního vztahu pro tzv. přerušení příčinné souvislosti mezi škodou a nemocí z povolání.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 20.9.2000, sp. zn.21 Cdo 368/2000)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci o odškodnění nemoci z povolání, vedené u Okresního soudu ve Frýdku-Místku pod sp.zn. 17 C 234/94, o dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 31. srpna 1999 č.j. 16 Co 286/99-170, tak, že rozsudek krajského soudu zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se domáhal, aby mu žalovaný na odškodnění nemoci z povolání (vasoneurózy) nahradil ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, která mu vzniká v době od 10.1.1994. Žalobu odůvodnil zejména tím, že nemoc z povolání u něj byla zjištěna dne 14.2.1990, že rozhodnutím Úřadu důchodového zabezpečení ze dne 3.4.1991 mu byl přiznán částečný invalidní důchod ve výši 1.900,- Kčs měsíčně a že dne 27.6.1991 uzavřel se žalovaným dohodu o náhradě za ztrátu na výdělku po skončení pracovní schopnosti za dobu od 4.6.1990. Žalovaný v listopadu 1993 se žalobcem okamžitě zrušil pracovní poměr podle ustanovení § 53 odst.1 písm.b) zák. práce a od té doby mu odmítá platit podle dohody stanovenou náhradu za ztrátu na výdělku.

Žalovaný potvrdil, že u žalobce byla zjištěna nemoc z povolání, pro kterou byl převeden z dosavadní práce střelmistra na práci skladníka trhavin, a že mu na základě dohody platil náhradu za ztrátu na výdělku. Ke dni 15.11.1993 byl se žalobcem okamžitě zrušen pracovní poměr podle ustanovení § 53

odst.1 písm.b) zák. práce a žalovaný má za to, že žalobcem požadovaná náhrada za ztrátu na výdělku není z tohoto důvodu v příčinné souvislosti s nemocí z povolání.

Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem ze dne 20.12.1994 č.j. 17 C 234/94-12 zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal, aby mu žalovaný zaplatil za dobu od 10.1.1994 do 31.7.1994 28.866,- Kč a aby mu od 1.8.1994 platil 4.000,- Kč měsíčně, a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že "s ohledem na rozvázání pracovního poměru dle § 53 odst.1 písm.b) zák. práce došlo k zániku důvodu pro poskytování náhrady za ztrátu na výdělku dle dohody ze dne 27.6.1991".

K odvolání žalobce Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 25.5.1995 č.j. 16 Co 251/95-29 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Odvolací soud dovodil, že rozvázáním pracovního poměru mezi účastníky jeho okamžitým zrušením, které provedl žalovaný podle ustanovení § 53 odst.1 písm.b) zák. práce, nedošlo k přerušení příčinné souvislosti mezi škodou a nemocí z povolání a že se tím nezměnily ani okolnosti, které byly podle dohody ze dne 27.6.1991 rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti. Žalobci proto i po rozvázání pracovního poměru účastníků náleží náhrada za ztrátu na výdělku v původní výši s tím, že nelze přihlížet k "prohloubení ztráty v příjmech žalobce, neboť způsob ukončení pracovního poměru umožňuje úvahu, že dosavadní výdělek u žalované organizace si žalobce bez vážných důvodů opomíjí vydělat". Odvolací soud uložil soudu prvního stupně, aby se v dalším řízení zabýval výši nároku.

Okresní soud ve Frýdku-Místku poté rozsudkem ze dne 12.5.1997 (správně ze dne 19.5.1997) č.j. 17 C 234/94-83 žalovanému uložil, aby žalobci zaplatil za období od 10.1.1994 do 31.12.1996 částku 184.802,- Kč s 15% úrokem od 15.1.1995 z částky 57.983,- Kč za rok 1994, s 15% úrokem od 15.1.1996 z částky 54.582,- Kč za rok 1995 a od 15.1.1997 z částky 72.237,- Kč za rok 1996; současně rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit České republice - Okresnímu soudu ve Frýdku-Místku na soudním poplatku 7.396,- Kč a že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 22.228,- Kč. Soud prvního stupně zjistil, že průměrný čistý měsíční výdělek žalobce před rozvázáním pracovního poměru okamžitým zrušením činil 4.500,- Kč. Tuto částku považoval - s výjimkou měsíců, v nichž žalobce dosáhl vyšší mzdy - za výdělek, který si žalobce opomíjí "vzhledem ke způsobu skončení pracovního poměru" vydělávat. Po přihlédnutí k průměrnému výdělku žalobce před vznikem škody, k jeho valorizacím a dalším úpravám, jakož i k výši pobíraného částečného invalidního důchodu a ke zvyšování náhrady, dospěl k závěru, že žalobci vznikla za dobu od 10.1.1994 do 31.12.1996 ztráta na výdělku ve výši 232.806,- Kč. Protože žalobce požadoval pouze částku 184.802,- Kč, vyhověl soud prvního stupně žalobě v plném rozsahu.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 15.12.1997 č.j. 16 Co 369/97-107 rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Dovodil, že žalobci náleží i po rozvázání pracovního poměru účastníků náhrada za ztrátu na výdělku podle ustanovení § 195 zák. práce v dosavadní výši (tj. ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem žalobce před vznikem škody a jeho výdělkem po zjištění nemoci z povolání s připočtením částečného invalidního důchodu) a že pro stanovení výdělku žalobce po zjištění nemoci z povolání jsou rozhodné reálné výdělků žalobce dosažené před rozvázáním pracovního poměru, které je třeba porovnat s "faktickými" výdělky, které žalobce dosáhl u dalších zaměstnavatelů. Názor žalovaného, že mělo být zjišťováno, jakého výdělku by žalobce dosahoval, kdyby nadále pracoval na pracovišti, na které byl převeden po zjištění nemoci z povolání, odvolací soud odmítl s odůvodněním, že nahrazení "reálně dosahovaných"

výdělků "zcela fiktivními" výdělků nemá podklad v zákoně a že zákonný podklad není ani pro valorizaci výdělku, kterého žalobce dosahoval před rozvázáním pracovního poměru. Odvolací soud současně vytknul soudu prvního stupně, že jeho postup při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku v obdobích od 10.1.1994 do 31.5.1994 a od července do listopadu 1995 byl "technicky vadný" a že nepromítl do výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku dobu, po níž byl žalobce v pracovní neschopnosti. Odvolací soud dále uložil soudu prvního stupně, aby se vypořádal s námitkou promlčení, vznesenou žalovaným v odvolacím řízení.

Okresní soud ve Frýdku-Místku rozsudkem ze dne 30.4.1999 č.j. 17 C 234/94-147 žalovanému uložil, aby žalobci zaplatil na náhradě za ztrátu na výdělku za dobu od 10.1.1994 do 28.2.1998 částku 226.326,- Kč s 15% úrokem z částky 48.866,- Kč od 15.1.1995 do zaplacení, z částky 54.582,- Kč od 15.1.1996 do zaplacení, z částky 47.043,- Kč od 15.1.1997 do zaplacení, z částky 61.345,- Kč od 15.1.1998 do zaplacení a z částky 14.490,- Kč od 15.3.1998 do zaplacení, a zamítl žalobu, kterou se žalobce domáhal zaplacení dalších 4.451,- Kč s 15% úrokem od 15.1.1995 do zaplacení; současně rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit České republice - Okresnímu soudu ve Frýdku-Místku na soudním poplatku 9.056,- Kč a že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 57.825,- Kč. Soud prvního stupně vycházel ze zjištění, že průměrný čistý měsíční výdělek žalobce před vznikem škody a po "valorizaci" podle nařízení vlády č. [191/1993](#) Sb. činil 12.435,- Kč a že průměrný čistý měsíční výdělek žalobce před rozvázáním pracovního poměru okamžitým zrušením činil 4.500,- Kč. Při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělku v jednotlivých obdobích postupoval tak, že průměrný čistý měsíční výdělek žalobce před vznikem škody "redukoval" ve smyslu ustanovení § 195 odst.2 zák. práce (ve znění účinném do 31.5.1994) a že provedl další jeho "valorizaci" podle nařízení vlády č. [291/1995](#) Sb., č. [298/1996](#) Sb. a č. [318/1997](#) Sb. Od čistého průměrného výdělku žalobce před vznikem škody ("redukováného" a "valorizovaného") pak odečetl žalobcův částečný invalidní důchod (v době do 31.5.1994 ve výši 1.900,- Kč a v době od 1.6.1994 ve skutečně pobírané výši a upravený podle ustanovení § 14 zákona č. [183/1994](#) Sb.) a buď průměrný čistý výdělek žalobce před rozvázáním pracovního poměru nebo skutečný výdělek žalobce, jestliže převyšoval částku 4.500,- Kč měsíčně; u stanovené náhrady za ztrátu na výdělku provedl úpravy podle čl. V zákona č. [160/1993](#) Sb. a podle zákona č. [220/1995](#) Sb. Soud prvního stupně dále dovodil, že žalovaný ohledně nároku na náhradu za ztrátu na výdělku ve výši 6.212,- Kč důvodně namítl promlčení, a dospěl k závěru, že za období od 10.1.1994 do 28.2.1998 je třeba žalobci přiznat náhradu za ztrátu na výdělku v celkové výši 226.326,- Kč.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Ostravě rozsudkem ze dne 31.8.1999 č.j. 16 Co 286/99-170 rozsudek soudu prvního stupně (s výjimkou nenapadeného zamítavého výroku) potvrdil a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů odvolacího řízení 5.900,- Kč k rukám advokáta. Odvolací soud poukázal na svůj právní názor, vyjádřený o této věci v usnesení ze dne 15.12.1997 č.j. 16 Co 369/97-107, a dospěl k závěru, že rozsudek soudu prvního stupně je věcně správný, neboť náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti byla stanovena v souladu se zákonem.

Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. V první řadě namítá, že odvolací soud náležitě nepřihlédl k tomu, že mezi účastníky byl rozvázán pracovní poměr pro zvláště hrubé porušení pracovní kázně ze strany žalobce [§ 53 odst.1 písm.b) zák. práce]. K rozvázání pracovního poměru došlo z důvodu, který nesouvisí s nemocí z povolání u žalobce, došlo by k němu, i kdyby žalobce nemocí z povolání neonemocněl, a jeho výdělková situace by byla v obou případech stejná. Podle názoru žalovaného tím došlo k přerušení příčinné souvislosti mezi nemocí z povolání, která byla u žalobce zjištěna a za kterou žalovaný odpovídá, a škodou, která žalobci vzniká poté, co s ním

byl okamžitě zrušen pracovní poměr; kdyby žalobce měl mít i poté, co s ním byl okamžitě zrušen pracovní poměr pro zvlášť hrubé porušení pracovní kázně, nárok na náhradu za ztrátu na výdělků, odporovalo by to dobrým mravům. Žalovaný dále odvolacímu soudu vytýká, že ohledně průměrného čistého měsíčního výdělku žalobce před vznikem škody bylo přistoupeno k "valorizaci", zatímco průměrný čistý měsíční výdělek, který žalobce dosahoval před skončením pracovního poměru, byl započítáván v původní výši; podle názoru žalovaného měl být "valorizován" i tento průměrný výdělek žalobce. Žalovaný současně poukazuje na to, že žalobce mohl jako skladník dosahovat, kdyby s ním nebyl okamžitě zrušen pracovní poměr, podstatně vyšších výdělků a že jeho postavení je odlišné od jiných poškozených, kterým je poskytována "fixní renta", neboť nedosahuje tyto výdělky výlučně v důsledku svého zavinění. Podle žalovaného mělo být vždy k datu provedené úpravy náhrady za ztrátu na výdělků podle valorizačních předpisů také zjišťováno, jakého výdělku by žalobce dosáhl, kdyby nedošlo k okamžitému zrušení pracovního poměru; rozdíl mezi tímto výdělkem a výdělkem, který žalobce dosáhl u jiných zaměstnavatelů, pak představuje částku, kterou si žalobce v důsledku svého zaviněného jednání opomenul vydělat. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalobce uvedl, že žalovaným prosazovaný způsob výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků je nesprávný a že s ohledem na právní názor, vyjádřený v rozsudku Nejvyššího soudu "2 Cdon 853/97", je ochoten přepočítat náhradu za ztrátu na výdělků a v tomto směru uzavřít se žalovaným dohodu.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o.s.ř. a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 238 odst. 1 písm.b) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek ve smyslu ustanovení § 242 o.s.ř. bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je zčásti opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v posuzovaném případě zjištěno (správnost zjištění soudů v tomto směru dovolatel nezpochybňuje), že u žalobce, který pracoval u žalovaného jako střelmistr, byla dne 14.2.1990 zjištěna nemoc z povolání (onemocnění kostí, kloubů, svalů, cév a nervů končetin způsobené při práci s vibrujícími nástroji a zařízeními), pro kterou byl od 4.6.1990 převeden na práci skladníka trhavin a pro kterou mu byl od 5.9.1990 přiznán částečný invalidní důchod. Žalovaný uznal svou odpovědnost za škodu způsobenou žalobci nemocí z povolání a dohodou ze dne 27.6.1991, doplněnou dodatkem ze dne 28.9.1991, se zavázal nahrazovat žalobci ztrátu na výdělků ve smyslu ustanovení § 195 zák. práce. Práci skladníka trhavin vykonával žalobce u žalovaného až do 15.11.1993, kdy s ním žalovaný z důvodu porušení pracovní kázně zvlášť hrubým způsobem podle ustanovení § 53 odst.1 písm.b) zák. práce okamžitě zrušil pracovní poměr.

Za tohoto skutkového stavu je pro posouzení, zda a v jaké výši přísluší žalobci náhrada za ztrátu na výdělků podle ustanovení § 195 zák. práce v době od 14.1.1994 (jak se jí v tomto řízení domáhá), kromě jiného rozhodující závěr o tom, jaký má pro další (tj. od 14.1.1994) poskytování náhrady za ztrátu na výdělků podle ustanovení § 195 zák. práce význam to, že žalovaný se žalobcem ke dni 15.11.1993 okamžitě zrušil pracovní poměr podle ustanovení § 53 odst.1 písm.b) zák. práce.

Vzhledem k tomu, že k převedení žalobce na práci skladníka trhavin dolu došlo dnem 4.6.1990, je třeba při právním posouzení věci i v současné době vycházet ze znění zákoníku práce v té době účinného, tj. ze zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoník práce, ve znění zákonů č. [88/1968](#) Sb., č.

[153/1969](#) Sb., č. [100/1970](#) Sb., č. [20/1975](#) Sb., č. [72/1982](#) Sb., č. [111/1984](#) Sb., č. [22/1985](#) Sb., č. [52/1987](#) Sb., č. [98/1987](#) Sb. a č. [188/1988](#) Sb. (dále jen "zák. práce") a předpisů jej provádějících, účinných v té době.

Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele vůči zaměstnanci za škodu při nemoci z povolání podle ustanovení § 190 odst.3 zák. práce jsou existence nemoci z povolání, vzniklé za stanovených pracovních podmínek, vznik škody a příčinná souvislost mezi nemocí z povolání a vznikem škody. O vztah příčinné souvislosti se jedná tehdy, vznikla-li škoda následkem nemoci z povolání (tj. bez nemoci z povolání by škoda nevznikla tak, jak vznikla). Odpovědnost za škodu při nemoci z povolání je tzv. objektivní odpovědností; zaměstnavatel tedy odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho zavinění.

Škoda, která vzniká následkem nemoci z povolání, spočívá též ve ztrátě na výdělku po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity). Ke ztrátě na výdělku dochází proto, že pracovní schopnost zaměstnance byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) nebo zanikla, a účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění zaměstnanci, který není schopen dosahovat takový výdělek, jaký měl před poškozením. Škoda spočívající ve ztrátě na výdělku je majetkovou újmou, která se stanoví ve výši rozdílu mezi výdělkem zaměstnance před vznikem škody a výdělkem po poškození, k němuž je třeba připočítat případný invalidní nebo částečný invalidní důchod poskytovaný z téhož důvodu; tímto způsobem jsou vyjádřeny snížení (omezení) nebo ztráta pracovní způsobilosti poškozeného a jeho neschopnost dosahovat pro následky nemoci z povolání stejný výdělek jako před poškozením.

Zkoumání příčinné souvislosti mezi škodou (ztrátou na výdělku) a nemocí z povolání představuje hodnocení následků nemoci z povolání z hlediska, zda byla příčinou škody (zda by škoda bez nemoci z povolání vznikla tak, jak vznikla). Z povahy věci mimo jiné vyplývá, že je možné přihlédnout jen k těm skutečnostem, které existovaly v době vzniku škody, neboť jediné tyto skutečnosti mohly být příčinou vzniku škody; to platí i o skutečnostech, které mohly kauzální vztah mezi nemocí z povolání jako příčinou a škodou jako následkem přerušit a tímto způsobem vyloučit vznik odpovědnosti za škodu při nemocech z povolání. Jestliže všechny předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu byly splněny, nemohou být skutečnosti, které nastaly v pozdější době, důvodem zániku odpovědnostního vztahu pro tzv. přerušení příčinné souvislosti mezi škodou a nemocí z povolání.

Pracovní poměr mezi účastníky byl rozvázán okamžitým zrušením ze strany žalovaného až poté, co odpovědnost za škodu při nemoci z povolání vznikla. Žalobce v té době vykonával práci skladníka trhavin, na kterou byl od 4.6.1990 převeden, neboť pro následky nemoci z povolání nadále nemohl vykonávat původní práci střelmistra. Uvedené opatření, jímž žalovaný vyvodil závěry ze žalobcova porušení pracovní kázně zvláště hrubým způsobem, tedy nemá žádný vztah k tomu, že pracovní schopnost žalobce byla následkem nemoci z povolání snížena (omezena) a že žalobce není schopen pro následky nemoci z povolání dosahovat stejný výdělek jako před poškozením. Názor odvolacího soudu, že uvedeným rozvázáním pracovního poměru nedošlo k přerušení příčinné souvislosti mezi nemocí z povolání a škodou (ztrátou na výdělku), je tedy správný.

Skutečnost, že žalovaný se žalobcem okamžitě zrušil pracovní poměr ke dni 15.11.1993 může být pro posouzení věci významné jen tehdy, představuje-li změnu okolností, které byly rozhodující pro určení výše náhrady škody, tj. změnu poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst.1 zák. práce.

Tím, že žalovaný se žalobcem okamžitě zrušil pracovní poměr, se nezměnily - jak správně dovodil odvolací soud - okolnosti, které byly rozhodující pro určení výše náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti. Uvedené opatření totiž nebylo vyvoláno okolnostmi, které by měly původ v následcích nemoci z povolání, ale tím, že žalovaný vyvodil závěry z porušení pracovní kázně zvláště hrubým způsobem ze strany žalobce. Znamená to, že tato skutečnost nemá - bez ohledu na to, zda jednání žalobce, pro které s ním byl okamžitě zrušen pracovní poměr, představovalo opomenutí vydělat si "určité částky" ve smyslu ustanovení § 195 odst.4 věty druhé zák. práce - na výši škody, která žalobci vznikla následkem nemoci z povolání, žádný vliv; žalobce tedy nemůže požadovat, aby mu byla nahrazena z důvodu odpovědnosti za škodu podle ustanovení § 190 odst.3 zák. práce ztráta na výděлку, která mu vznikla tím, že u jiných zaměstnavatelů vykonává méně placenou práci než konal v době od 4.6.1990 do 15.11.1993 u žalovaného, popřípadě tím, že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí po určitou dobu nepracoval, a žalovaný není oprávněn poskytovanou náhradu škody mu snížit, popř. zastavit, protože uvedené opatření nemá s nemocí z povolání žádnou souvislost.

Pobírání náhrady za ztrátu na výděлку žalobcem v době po 15.11.1993 nelze hodnotit - jak se domnívá žalovaný - jako odporující dobrým mravům či jako zneužití práva na úkor žalovaného. Žalovaný přehlíží, že žalobcovo zaviněné jednání, pro které s ním okamžitě zrušil pracovní poměr, se týkalo výkonu práce po zjištění nemoci z povolání a že z hlediska nároku na náhradu za ztrátu na výděлку proto může mít dopad jen na výši výděлку, kterého žalobce dosahuje po zjištění nemoci z povolání. Tomu odpovídající sankce pro žalobce může spočívat - s přihlédnutím k dobrým mravům ve vztazích mezi účastníky - jen v tom, že žalobci nemůže být nahrazena taková ztráta na výděлку, která by mu vznikla tím, že po rozvázání pracovního poměru vykonával u jiných zaměstnavatelů méně placenou práci než konal u žalovaného, popřípadě tím, že pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí vůbec nepracoval.

Z výše uvedených důvodů dospěl dovolací soud k závěru, že odvolací soud dovodil v souladu se zákonem, že žalobce má nárok na náhradu za ztrátu na výděлку podle ustanovení § 195 zák. práce i v době po 10.1.1994. Dovolatel však důvodně namítá, že výše tohoto nároku nebyla zjištěna správně.

Podle ustanovení § 195 odst.1 zák. práce náhrada za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity se po dobu 12 po sobě následujících měsíců od vzniku nároku poskytne pracovníku v takové výši, aby spolu s jeho výdělkem po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu poskytovaného z téhož důvodu se rovnala jeho průměrnému výděлку před vznikem škody. Přitom se nepřihlíží ke zvýšení invalidního důchodu pro bezmocnost, ke snížení tohoto důchodu podle právních předpisů o sociálním zabezpečení, ke zvýšení přiznaných důchodů podle těchto předpisů, ani k výděлку pracovníka, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím.

Podle ustanovení § 195 odst.2, věty první a druhé zák. práce po uplynutí doby uvedené v předchozím odstavci náhrada za ztrátu na výděлку spolu s výdělkem postiženého pracovníka s případným důchodem uvedeným v předchozím odstavci nesmí přesáhnout částku 3.000,- Kčs měsíčně; přitom se nepřihlíží k výděлку pracovníka, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím. U pracovníků, jejichž průměrný výdělek před vznikem škody byl vyšší než 3.000,- Kčs, se tato částka zvyšuje o 75% rozdílu mezi tímto výdělkem a částkou 3.000,- Kčs.



Z citovaných ustanovení vyplývá, že náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity se stanoví ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem zaměstnance před vznikem škody na straně jedné a výdělkem zaměstnance po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního nebo částečného invalidního důchodu poskytovaného z téhož důvodu na straně druhé; nepřihlíží se přitom ke zvýšení invalidního důchodu pro bezmocnost, ke snížení tohoto důchodu podle právních předpisů o sociálním zabezpečení, ke zvýšení přiznaných důchodů podle těchto předpisů a k výdělků zaměstnance, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím. Po uplynutí 12 po sobě následujících měsíců od vzniku nároku nesmí tato náhrada spolu s výdělkem zaměstnance po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s případným invalidním nebo částečným invalidním důchodem poskytovaným z téhož důvodu přesahovat částku uvedenou v ustanovení § 195 odst.2 zák. práce.

V ustanovení § 195 odst.1 zák. práce se výslovně neuvádí, jakým způsobem a za jaké období se stanoví výdělek zaměstnance po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání. Vzhledem k tomu, že náhrada za ztrátu na výdělků se vyplácí pravidelně jednou měsíčně (srov. § 205b odst.3 zák. práce), plyne z povahy věci, že pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity se zpravidla vychází z výdělků zaměstnance, který dosáhl v měsíci, za nějž se náhrada poskytuje.

V projednávané věci vznikl žalobci nárok na náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti dnem 4.6.1990. Po dobu, kdy vykonával u žalovaného práci skladníka trhavin, byl pro výši této náhrady určující rozdíl mezi jeho průměrným výdělkem před vznikem škody (tj. jeho průměrným výdělkem zjištěným za rok 1989) a jeho výdělkem dosahovaným při výkonu této práce, k němuž bylo potřebné přičíst od 5.9.1990 pobíraný invalidní důchod (bez přihlédnutí k jeho snížení nebo zvýšení podle právních předpisů o sociálním zabezpečení). Po okamžitém zrušení pracovního poměru ke dni 15.11.1993 žalobce přestal tuto práci vykonávat; vzhledem k tomu, že i po tomto dni žalobce má - jak vyplývá z výše uvedeného - nárok na náhradu za ztrátu na výdělků v původní výši (tj. bez zřetele ke změnám v jeho výdělkových poměrech, k nimž došlo následkem rozvázání pracovního poměru), nemůže již výdělek, který žalobce pobíral od 15.11.1993 za jím vykonávanou práci, bez dalšího sloužit jako podklad pro určení výše náhrady za ztrátu na výdělků.

Jestliže zaměstnanec nekoná práci, která je rozhodná pro určení jeho výdělků po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání, popřípadě ji nekoná řádně, vychází se při určení výše náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity z jiných skutečností, např. z průměrného výdělků, kterého mohl dosáhnout na práci, která mu byla zajištěna (srov. § 195 odst.4 větu první zák. práce), z průměrného výdělků jeho spolupracovníků vykonávajících stejnou práci nebo práci téhož druhu (srov. § 48 odst.1 nařízení vlády č. [223/1988](#) Sb.). Obdobně lze postupovat také v případě, že zaměstnanec přestal konat práci, kterou vykonával po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání, protože s ním byl "z jeho zavinění" rozvázán pracovní poměr a žalobce u jiných zaměstnavatelů vykonává méně placenou práci než konal dosud, popřípadě pro nedostatek vhodných pracovních příležitostí nepracuje vůbec (jako je tomu v projednávané věci); vzhledem k tomu, že koná jinou práci než tu, která je významná pro určení výše jeho náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity, popřípadě že nepracuje vůbec, je třeba "výdělek zaměstnance po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání" stanovit způsobem, který vyhovuje smyslu a účelu ustanovení § 195 zák. práce. Uvedeným požadavkům plně odpovídá postup, který "výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání" určuje podle průměrného výdělků, stanoveného ke dni, v němž zaměstnanec přestal vykonávat práci, rozhodnou pro určení jeho výdělků po

pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání (například po rozvázání pracovního poměru, po převedení na jinou méně placenou práci apod.); uvedený postup je v souladu se zněním ustanovení § 195 odst.1 zák. práce a nejlépe a v souladu se základními principy ovládajícími odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání vystihuje z hlediska ustanovení § 195 odst.1 zák. práce rozhodné výdělkové poměry postiženého zaměstnance (srov. obdobné věci se týkající rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26.8.1999 sp.zn. 21 Cdo 786/98, uveřejněný pod č. 55 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2000). V posuzovaném případě byl - jak také dovodil odvolací soud - pro určení žalobcovy náhrady za ztrátu na výdělku při uznání částečné invalidity rozhodný jako jeho výdělek po zjištění nemoci z povolání ode dne 15.11.1993 jeho průměrný výdělek, zjištěný k tomuto dni podle tehdy platných pracovněprávních předpisů (viz § 17 zákona č. [1/1992](#) Sb. ve znění pozdějších předpisů).

To, že žalobce má i po dni 15.11.1993 nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti "v původní výši", samozřejmě neznamená, že by při určení výše této náhrady nemohlo být přihlédnuto k úpravám (změnám) výše náhrady, přijatým například v souvislosti se změnami, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně. Soudy proto správně přistoupily k úpravám žalobcovy náhrady za ztrátu na výdělku, vyplývajícím z nařízení vlády č. [191/1993](#) Sb., č. [291/1995](#) Sb., č. [298/1996](#) Sb. a č. [318/1997](#) Sb., jejichž aplikace v projednávaném případě přicházela v úvahu. Soudům je však třeba vytknout, že podle uvedených právních předpisů provedly "valorizaci" jen u průměrného výdělku žalobce před vznikem škody a nikoliv také u průměrného výdělku po zjištění nemoci z povolání.

Výše uvedené právní předpisy (stejně jako další tzv. "valorizační předpisy") předpokládají, že úprava náhrady za ztrátu na výdělku příslušející podle zákoníku práce, popřípadě podle dřívějších předpisů, po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání se provede tak, že se zvýší (v těchto případech uvedeným způsobem) průměrný výdělek (průměrný čistý výdělek) "rozhodný pro výpočet této náhrady" (srov. § 1 odst.1 zákona č. [297/1991](#) Sb.) či "rozhodný pro výpočet náhrady za ztrátu na výdělku, popřípadě zvýšený podle dosavadních předpisů" (srov. např. § 1 odst.1 nařízení vlády č. [191/1993](#) Sb., č. [263/1994](#) Sb., č. [291/1995](#) Sb., č. [298/1996](#) Sb. a č. [318/1997](#) Sb.). Vzhledem k tomu, že v projednávané věci byl rozhodný pro výpočet žalobcovy náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti jak průměrný výdělek před vznikem škody, tak i průměrný výdělek zjištěný ke dni 15.11.1993, měly být v souladu s uvedenými pracovněprávními předpisy vždy zvýšeny oba tyto průměrné výdělky. Právní názor odvolacího soudu, podle kterého "není zákonného podkladu pro valorizaci výdělku, jehož žalobce dosahoval před rozvázáním pracovního poměru", tedy není správný.

S názorem dovolatele, že soudy měly při zjišťování žalobcova výdělku po nemoci z povolání pro období po rozvázání pracovního poměru zkoumat, jakého výdělku by žalobce dosáhl, kdyby nedošlo k okamžitému zrušení pracovního poměru (tj. kdyby i po 15.11.1993 u něj pracoval jako skladník trhavín), a že tento předpokládaný výdělek měly vzít v úvahu při určení výše náhrady za ztrátu na výdělku, aby byl zohledněn též mzdový vývoj, který od roku 1993 nastal (včetně inflace), nelze souhlasit.

Zákoník práce a další pracovněprávní předpisy při úpravě náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity nebo částečné invalidity vycházejí ze zásady, že změny, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně, oproti stavu mezd, jaké tu byly v době rozhodné pro



stanovení průměrného výdělku poškozeného zaměstnance, nemají samy o sobě na poskytování uvedené náhrady za ztrátu na výdělků žádný vliv. Vychází se tu ze zřejmého požadavku potřebné právní jistoty obou účastníků (zaměstnance a zaměstnavatele) o tom, jaká náhrada má být postiženému zaměstnanci v jednotlivých měsících vyplácena. Zohlednění vývoje mzdové úrovně (v němž se nepochybně projevuje i míra inflace) je možné (srov. § 202 odst.2 zák. práce) jen na základě právního předpisu; k jeho vydání byla zmocněna vláda, která může vzhledem ke změnám, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně, stanovit nařízením podmínky, výši a způsob náhrady za ztrátu na výdělků příslušející zaměstnancům po skončení pracovní neschopnosti (při uznání invalidity nebo částečné invalidity) vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Názor dovolatele uvedeným zásadám odporuje a je v přímém rozporu s účelem a smyslem ustanovení § 202 odst.2 zák. práce a podle něj nařizované "valorizace".

Dokazováním před soudy bylo zjištěno, že žalobce při výkonu práce u jiných zaměstnavatelů dosahoval také vyšší měsíční výdělky, než kolik činil jeho průměrný výdělek, zjištěný ke dni 15.11.1993. Se soudy lze souhlasit v tom, že tato skutečnost představuje změnu poměrů ve smyslu ustanovení § 202 odst.1 zák. práce, která odůvodňuje, aby při výpočtu žalobcovy náhrady za ztrátu na výdělků při uznání částečné invalidity bylo vycházeno místo průměrného výdělku zjištěného ke dni 15.11.1993 ze skutečných výdělků žalobce. Soudům je však třeba vytknout, že při tomto porovnání vycházely - vedeny výše uvedeným nesprávným právním názorem - z průměrného výdělku ve výši zjištěné ke dni 15.11.1993, aniž by také uvažovaly o jeho "valorizaci".

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný. Nejvyšší soud České republiky jej proto ve výročí o věci samé, jakož i v akcesorickém výroku o náhradě nákladů řízení, zrušil a věc vrátil Krajskému soudu v Ostravě k dalšímu řízení (§ 243b odst. 1 část věty za středníkem, § 243b odst. 2 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | [www.epravo.cz](http://www.epravo.cz)

## Další články:

- [Mzda](#)
- [Zkušební doba](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Náhrada za ztrátu na výdělků \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovněprávní vztah \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Pracovní poměr](#)
- [Mzda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Pracovní poměr \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)